

Sygn. akt V CSK 358/14

POSTANOWIENIE

Dnia 21 stycznia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Irena Gromska-Szuster

w sprawie z powództwa H. K. K. i K. J.

przeciwko L. K.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 21 stycznia 2015 r.,

na skutek skargi kasacyjnej powódki H. K. K.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 23 października 2013 r., sygn. akt I ACa [...],

1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2) zasądza od powódki na rzecz pozwanego kwotę 1800 zł (jeden tysiąc osiemset złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego;

3) przyznaje adw. D.C. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] kwotę 2700 zł (dwa tysiące siedemset), powiększoną o należny podatek od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 13 grudnia 2012 r. Sąd Okręgowy w C. zasądził od pozwanego na rzecz powódki i powoda kwoty po 46 700 zł z ustawowymi odsetkami tytułem zachowku, oddalając powództwo w pozostałej części.

Sąd ustalił między innymi, że w dniu 21 grudnia 1995 r. zmarł ojciec powodów F. J., po którym spadek na podstawie ustawy nabyli: jego żona J. J. oraz dzieci: powód i powódka po $\frac{1}{3}$ części, a w dniu 13 kwietnia 2008 r. zmarła J. J., po której spadek na podstawie ustawy nabyły dzieci: powód i powódka po $\frac{1}{2}$ części.

W dniu 2 listopada 1989 r. F. i J. małżonkowie J. darowali pozwanemu, który jest synem powódki i był ich wnukiem, nieruchomość wyczerpującą całość spadku po nich.

Sąd pierwszej instancji uznał, że darowizna ta podlega doliczeniu do spadku na podstawie art. 994 § 1 k.c., gdyż z przepisu tego wynika „a contrario”, że bez względu na datę dokonania, podlegają zaliczeniu darowizny uczynione na rzecz spadkobierców lub uprawnionych do zachowku, przy czym chodzi tu o krąg osób wymienionych w art. 991 § 1 k.c., a więc generalnie potencjalnych spadkobierców lub uprawnionych do zachowku, a nie w konkretnej sytuacji.

Stanowiska tego nie podzielił Sąd Apelacyjny w [...], który po rozpoznaniu apelacji powodów i pozwanego, uwzględnił w całości apelację pozwanego i wyrokiem z dnia 23 października 2013 r. zmienił zaskarżony wyrok oddalając powództwo oraz apelacje powodów i orzekając o kosztach procesu.

Sąd Apelacyjny stwierdził między innymi, że w art. 994 § 1 k.c. nie chodzi o „spadkobierców potencjalnych”, lecz o spadkobierców rzeczywistych, uprawnionych do dziedziczenia na podstawie ustawy w konkretnym stanie faktycznym, zaś pozwany nie był spadkobiercą F. ani J. J. a zatem, zgodnie z art. 994 § 1 k.c., darowizna uczyniona na jego rzecz podlegałaby doliczeniu do spadku tylko wówczas, gdyby dokonana została w okresie 10 lat przed otwarciem spadku. Mogłaby ona zatem podlegać zaliczeniu na spadek po F. J., jednak roszczenia powodów o zachówek po tym spadkobiercy uległy przedawnieniu na podstawie art.

1007 § 2 k.c. Nie podlega natomiast zaliczeniu na spadek po J. J., gdyż uczyniona została 19 lat przed jej śmiercią.

Od powyższego wyroku skargę kasacyjną wniosła powódka wskazując przesłanki przedsądu przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c.

Jako wymagający wykładni Sądu Najwyższego wskazała art. 994 § 1 k.c. w zakresie pojęcia „spadkobierca albo uprawniony do zachowku”, powołując się na rozbieżności w tym przedmiocie w orzecznictwie sądów i wskazując na dwa wyroki: Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 12 listopada 1996 r. I ACr [...] i Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 7 czerwca 2013 r. I ACa [...], w których, jej zdaniem, zajęto odmienne stanowiska: w pierwszym wyroku stanowisko zbieżne z wyrażonym w sprawie przez Sąd pierwszej instancji a w drugim przez Sąd odwoławczy.

Stwierdziła, że w sprawie występuje też istotne zagadnienie prawne w kwestii „ustalenia kryteriów uznania danej osoby za spadkobiercę (potencjalnego spadkobiercę) albo uprawnionego do zachowku w świetle art. 994 § 1 k.c. i tym samym wskazania, czy darowizna dokonana przed więcej niż 10 laty w świetle art. 994 § 1 k.c. na rzecz „potencjalnych spadkobierców albo uprawnionych do zachowku” jest doliczana na poczet zachowku”.

Wskazując na przesłankę przedsądu przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. stwierdziła, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, gdyż Sąd Apelacyjny w oczywisty sposób naruszył art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. bowiem nie wyjaśnił podstawy prawnej wyroku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Analiza uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania prowadzi do oceny, że skarżąca nie wykazała istnienia przesłanek przedsądu, na które się powołała.

Wbrew jej twierdzeniom z uzasadnienia wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 12 listopada 1996 r. nie wynika, by Sąd ten uznał, iż w art. 994 § 1 k.c. chodzi o „potencjalnych spadkobierców albo uprawnionych do zachowku”. Wyrok ten wydany został w sprawie, w której darowizna dokonana była na rzecz syna

spadkodawcy, a więc w innym stanie faktycznym niż w rozpoznawanej sprawie i Sąd wyraził w nim jedynie stanowisko, że z art. 994 § 1 k.c. wynika niemożność doliczenia do spadku, po upływie 10 lat licząc wstecz od śmierci spadkodawcy, tylko darowizn dokonanych na rzecz osób obcych, nie będących ani spadkobiercami ani uprawnionymi do zachowku. Niewątpliwie nie wynika z tego, że Sąd w powołanej sprawie uznał, iż niemożność doliczenia do spadku darowizny uczynionej w okresie wskazanym w art. 994 § 1 k.c. dotyczy spadkobierców „potencjalnych”, a nie dziedziczących w konkretnym stanie faktycznym. Brak zatem podstaw do stwierdzenia rozbieżności w orzecznictwie sądowym wynikających z dokonania przez sądy różnej wykładni art. 994 § 1 k.c. we wskazanym zakresie.

Nie zostało także wykazane, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Skarżąca nie przedstawiła bowiem wszechstronnego i pogłębionego wywodu prawnego wskazującego na występowanie kontrowersji i rozbieżnych ocen prawnych o tak istotnym i poważnym charakterze, że konieczne jest zajęcie stanowiska przez Sąd Najwyższy. Poprzestała jedynie na krytyce stanowiska Sądu Apelacyjnego, co nie jest wystarczające w świetle wymagań art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., wielokrotnie wskazywanych przez Sąd Najwyższy (porównaj między innymi postanowienia z dnia 10 maja 2001 r. II CZ 35/01, OSNC 2002/1/11, z dnia 7 czerwca 2005 r. V CSK 3/05 i z dnia 13 lipca 2007 r. III CSK 180/07, nie publ.).

Nie występuje również przesłanka przedsądu przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., gdyż niewątpliwie uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego, wbrew twierdzeniom skarżącej, zawiera wszystkie elementy niezbędne do odtworzenia procesu myślowego tego Sądu prowadzącego do wydania zaskarżonego wyroku, w szczególności wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia i omówienie jego podstawy prawnej wraz ze wskazaniem zastosowanych przepisów prawa materialnego.

Z tych wszystkich względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu obowiązany jest brać pod uwagę z urzędu.

Na podstawie art. 98 w zw. z art. 108 § 1, art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. orzeczono o kosztach postępowania kasacyjnego.

Na wniosek pełnomocnika z urzędu powódki Sąd Najwyższy przyznał mu od Skarbu Państwa zwrot kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu kasacyjnym (§ 19 i 20 w zw. z § 13 ust. 4 pkt 2 i § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, jedn. tekst: Dz. U. z 2013 r., poz. 461).